

Ako sa vyhnúť problémom so šelmami

Problematické medvede: Pri hľadaní potravy môžu byť medvede prilákané rôznymi zdrojmi potravy pochádzajúcej od človeka: odpadky, táboriská, včelíny, ovocné sady, atď. Keď sa medveď objaví neďaleko hotela alebo chaty, môže sa zdať milý, správa sa ako psík, ale stále je to divé zviera. Niektoré medvede, ktoré sa naučili získavať potravu od ľudí, neskôr zranili človeka a museli byť odstrelené. Preto vás prosíme, nikdy nekrmte medvede! Aby sme predišli problémom s medveďmi, potravu a odpadky je nevyhnutné dobre zabezpečiť a včelíny aj ovocné sady chrániť napr. elektrickým oplatením.

Škody na hospodárskych zvieratách: Dobytku chýbajú prirodzené obranné reakcie pred predátorom a stáva sa preto ľahkou korisťou šeliem. Ovce v horských oblastiach sú obzvlášť zraniteľné. A predsa vlci alebo medvede ročne zabijú menej ako 0,3 % celkového počtu oviec v SR. Štát platí náhradu za dokázanú škodu. Výška škody nesúvisí s počtom predátorov. Aj jeden vlk (alebo pes) dokáže zabiť viac oviec, ak nie sú dostatočne chránené. Kvalitný elektrický ohradník alebo aj správne vycvičený pastiersky strážny pes, ako je slovenský čuvač môže podstatne minimalizovať straty.

Literatúra: Hell P. a Slamečka J. (1999). Medveď v slovenských Karpatoch a vo svete. Hell P. et al (2001). Vlk v slovenských Karpatoch a vo svete. Hell P. a Garaj P. (2002). Nová príručka poľovníka do vrecka. Linnell J. et al (2002). The fear of wolves: a review of wolf attacks on humans. NINA Oppdragsmelding 731. Macdonald D. and Barrett P. (1993). Mammals of Britain and Europe. Macdonald D. (2001). The new encyclopedia of mammals. Okarma H. et al (2000). Status of carnivores in the Carpathian ecoregion. CEI. Salvatori et al (2002). Hunting legislation in the Carpathian Mountains: implications for the conservation and management of large carnivores. Wild. Biol. 8: 3-10. Servheen C. et al (1999). Bears. Status survey and conservation action plan. IUCN. Swenson J.E., Boitani L., Breitenmoser U. et al (2001). Akčné plány pre ochranu veľkých šeliem v Európe. Ministerstvo životného prostredia SR.

Sú šelmy nebezpečné pre človeka?

Možno je prekvapujúce, ale na Slovensku nebol dokázaný ani jeden prípad usmrtenia človeka medveďom, vlkom alebo rysom za posledných viac ako 100 rokov. Hoci sa vyskytlo niekoľko správ o úmrtí po nakazení sa besnotou. Každý rok je 5 až 15 ľudí zranených medveďom. V mnohých z týchto prípadov medveď reaguje v sebaobrane, keď je prekvapený nečakaným stretnutím zblízka, je s mladými alebo pri koristi/potrave. Nebezpečné sú aj tie jedince, ktoré sa naučili spájať si človeka s blízkym zdrojom potravy. Vlci a rysy sú veľmi opatrné a za normálnych okolností sa ľudom vyhnú.

The Slovak Wildlife Society

Sme nezisková mimovládna organizácia založená v r.1998. Naším cieľom je pomôcť zaistiť prežitie ohrozených druhov a zachovanie ich pôvodného prostredia na Slovensku. Snažíme sa riešiť problémy spolunažívania zvierat a človeka komplexne. Od r.2000 podporujeme chovateľov, aby používali strážnych psov na ochranu oviec pred šelmami. Organizujeme pobyty turistov v prírode, aby sme ukázali miestnym obyvateľom, že môžu prosperovať vďaka medveďom, vlkom a rysom vo svojej krajine.

© The Slovak Wildlife Society 2003. Text a foto: Robin Rigg
Preklad: Svetlana Beťková Kresby: Esther Tyson
e-mail: info@slovakwildlife.org.uk tel.: +421-(0)44-5293752

Medveď, vlk a rys

Základné informácie o veľkých šelmách žijúcich na Slovensku

Medved'

Medved' hnedý (*Ursus arctos*) je najväčším predátorom v Európe; dospelý samec obvykle dosahuje hmotnosť 140-320 kg a samica 100-200 kg. Hoci je medved' šelmou, jeho potrava obsahuje aj trávu, lesné plody, ovocie, semená a hmyz. Medved' hnedý nie je veľmi dobrým lovcem, ale živí sa zdochlinami a dokáže uloviť drobné zvieratá niekedy aj mladé jelene. Má vynikajúci čuch a sluch. V súčasnosti sa odhaduje, že v zalesnených horských oblastiach stredného a severného Slovenska žije 600-800 medved'ov.

Medvede sa pária od mája do júla, ale mláďatá prídu na svet až v zime, keď je samica v brlohu. Pri narodení vážia len 0.4 kg. V jednom vrhu má medvedica 1-4 mladé, ktoré môžu ostať s matkou až do veku tri a pol roka. Medved' má nižší príjem potravy na jar, ktorý sa však zvýši na jeseň pri príprave na zimný spánok. Ten trvá 3-7 mesiacov. V tomto období medvedica s mladými stráca až do 40 % svojej váhy. Medvede hnedé sa v prírode môžu dožiť viac ako 30 rokov.

• Je na Slovensku príliš veľa medved'ov?

Medvede vedú prevažne samotársky život (okrem samíc s mladými). Príležitostne sa zhromažďujú k väčšiemu sezónnemu zdroju potravy, akým môže byť ovocný sad, kukuričné pole, alebo krmelec. Medvede sú prilákané na takéto miesta z veľkých vzdialeností, preto sa môže mylne zdať, že okolie je plné medved'ov!

Vlk

Vlk obyčajný (*Canis lupus*) si nezaslúžene získal zlú povesť najmä kvôli rozprávkam a legendám. Ľudia ho považujú za krutého a nebezpečného zabijaka. V skutočnosti 2 až 8 vlkov žije v spoločenstve, založenom na rodinných vzťahoch. Každý sa podieľa na starostlivosti o mláďatá. Svorca loví v teritóriu 100-300 km². Korist'ou sú hlavne jelene aj diviaky, vyše 60 % tvoria slabé, staré či mladé jedince. Veľakrát sa lov skončí neúspechom alebo aj zranením vlka.

Vlčie zavýjanie má viacero účelov: je to správa ostatným, že „toto územie je obsadené“, spôsob zvolávania svorky aj rituál. Dominantný „alfa“ pár zvyčajne obmedzí počet mláďat vo svorke na jeden vrh do roka, ktorý má 3-7 vlčat. Mnohé neprežijú svoju prvú zimu. Mladí vlci majú na výber, buď ostanú podriadení v rodnej svorke, alebo sa roztrúsia do neznámych končín.

Sú vlci premnožení?

Vlci boli v 70-tych rokoch na Slovensku skoro vyhubení; lovom, kladením pascí aj otravami. Čiastočná ochrana umožnila prirodzený nárast populácie na 150-350 vlkov v oblastiach stredného a východného Slovenska. Už niekoľko rokov však ich počet klesá a hustota u nás je nižšia ako inde v Karpatoch. Poľovanie je oficiálne povolené od 1. novembra do 15. januára. Ročne sa odstreli 90-120 jedincov.

Rys

Rys ostrovid (*Lynx lynx*) je tretím najväčším predátorom v Európe hneď za medved'om a vlkom. Je najväčšou pôvodnou európskou mačkovitou šelmou. Dospelý rys má hmotnosť 12-35 kg, výška v lopatkách je 60-70 cm. Živí sa hlavne srncami, ale aj zajacmi, myšami a vtákmi.

Obdobie párenia trvá od februára do polovice apríla. Koncom mája sa zvyčajne narodí 2-3 mláďatá. Počas prvých dvoch mesiacov samec prináša potravu pre svoju partnerku. Mladé ostávajú s matkou až do ďalšieho obdobia párenia. Najmenej polovica z nich zahynie predtým, ako dosiahne dospelosť. Rysy môžeme nájsť, podobne ako vlky a medvede, hlavne v rozsiahlych zmiešaných a skalnatých úsekoch zalesnených hôr. Tieto šelmy sa u nás málo pozorujú, a preto o nich nevieme veľa. Na Slovensku sa odhaduje maximálne 300-400 rysov. Sú zákonom chránené počas celého roka.

• Spôsobil rys úbytok kamzíkov v Tatrách?

Predátori a ich korisť sa vyvíjajú už milióny rokov a vzťahy medzi nimi sú komplexné. Neustálym odstraňovaním slabších jedincov predátor priaznivo pôsobí na celkovú kvalitu populácie svojej koristi. Kamzíky sú prirodzenou potravou rysa. Nie je žiaden dôkaz, že práve rys (alebo vlk) spôsobil zníženie počtu kamzíkov v Tatrách.